

President

Fernando Serrate

Membres

Ginés Alarcón

Ramon Asensio

Raül Blanco

Joaquim Coello

Helena Guardans

Joan Molins

Rafael Suñol

Xavier Torra

TORNA LA INDÚSTRIA. PROPOSTES PER A REINDUSTRIALITZAR L'ECONOMIA.

Barcelona, novembre 2015

Introducció

La indústria s'ha mostrat en els darrers anys com un sector resilient, aportant solidesa econòmica en aquells països on presentava prèviament un major pes i generant oportunitats de creixement sostenible a mig i llarg termini en aquells en què, com Espanya, havia quedat relegada a un segon pla.

És el sector que presenta més potencial en la introducció d'innovació en el cicle productiu i més capacitat d'assumir els reptes de la internacionalització, els pilars sobre els quals construir la recuperació econòmica.

Dels elements anteriors, el que potser tingui un paper troncal és la innovació. Sense innovació no hi ha futur. La innovació no és una opció, és una necessitat per a la indústria catalana i espanyola. Per tant, com més es reforci un ecosistema favorable a la R + D aplicada a la indústria, més ràpid avançarà el sector. Malgrat els esforços realitzats durant el període de creixement, els principals indicadors disten encara molt de la mitjana europea.

La innovació, en tant que permet desenvolupar productes d'alt valor afegit i organitzar-se de forma més eficient, marca el nivell de creixement, d'internacionalització i de competitivitat de la nostra indústria. Només a través de la innovació la indústria seguirà generant riquesa, ocupació de qualitat i contribuint a la cohesió social.

A més, les virtuts de la indústria van més enllà de les estrictament econòmiques, ja que a diferència d'una economia financera, afavoreix el desenvolupament de la classe mitjana, la qualitat democràtica i els acords estables i complexos a llarg termini (com ha mostrat el sector de l'automoció espanyol en els últims anys).

No obstant això, durant l'últim cicle expansiu el sector va perdre atractiu per a aquelles persones que accedien per primera vegada al mercat laboral, per al sector financer, pels governs i, fins i tot, fins per a les pròpies empreses del sector, que van diversificar inversió cap a altres activitats. El creixement pausat i treballat que aporta la indústria va perdre força davant l'evolució ràpida de la construcció o alguns subsectors dels serveis.

Tot i no ser el sector més beneficiat d'aquella conjuntura, la indústria posteriorment va sofrir amb la mateixa duresa que aquests sectors la restricció de crèdit i la caiguda de la demanda.

La indústria ha evolucionat amb el pas dels anys, ha externalitzat part de l'activitat que abans es realitzava intramurs de la fàbrica i ha vist com la seva estructura sectorial canviava, però manté la seva capacitat per generar activitat i llocs de treball. Cal entendre-la en un sentit ampli, sense restringir el seu perímetre estrictament a la manufactura. Això és vàlid en l'àmbit local, però també en l'internacional, on la competència es fonamenta en empreses mitjanes, líders dels seus subsectors, que amb una constant inversió en R + D + I es mantenen al capdavant de l'economia mundial.

És important destacar que per primera vegada en dècades ens trobem davant d'un entorn polític i mediàtic que defensa la reindustrialització a nivell europeu com a forma més sòlida de sortida de la recessió. La mateixa Comissió Europea ha reorientat els fons de cohesió per al període 2014-2020 al voltant de la prioritització de sectors i projectes innovadors en cadascuna de les regions

europées (RIS3), i promou des d'inicis de 2014 l'estratègia "Per un renaixement industrial europeu" per millorar les condicions d'entorn de la indústria a la UE.

Davant d'aquesta conjuntura, des del Cercle d'Economia reivindiquem el paper central de la indústria en l'economia, i per al seu desenvolupament considerem imprescindible treballar en tres eixos:

- Creació de condicions de competitivitat i d'un marc regulador estables que afavoreixin el creixement de les empreses industrials
- Formació professional dual i Universitat
- Coneixement aplicat a la indústria

És el moment de prioritzar la política industrial. L'Administració pública ha d'actuar com a dinamitzador, però seran també els agents i els sectors econòmics els responsables d'identificar mesures decisives per crear condicions de competitivitat sostenibles en el temps que, sustentades en un marc regulador estable, permetin fer de palanca i generar un entorn afavoridor del creixement industrial a Espanya. Aquest enfortiment industrial serà beneficiós no només per a la competitivitat del país, sinó també per contribuir a resoldre el principal problema econòmic i social de l'actualitat: la desocupació, i més concretament el juvenil.

Creació de condicions de competitivitat i d'un marc regulador estables que afavoreixin el creixement de les empreses industrials

Tenim un dèficit de dimensió empresarial. Aquest dèficit és molt important per al futur de l'economia. Les empreses grans són més productives que la resta gràcies a l'existència de rendiments creixents a escala que permeten reduir els costos unitaris conforme creix la grandària empresarial. A Espanya, les grans empreses tenen una productivitat 3 vegades superior a les microempreses i 1,6 vegades més que les mitjanes.

Paradoxalment, s'ha detectat que les grans empreses espanyoles són més productives que les grans empreses alemanyes. Això suggereix que les conegudes diferències de productivitat d'Espanya amb altres països es poden atribuir a la menor presència de grans empreses en

l'economia espanyola. Tot increment de dimensió empresarial revertiria positivament sobre la productivitat del conjunt de l'economia i la homologaria a la resta de la UE.

A més grandària empresarial, més capacitat d'atreure i retenir talent, de participar en projectes de R + D rellevants a nivell europeu i d'estar present en el mercat global. La insuficient dimensió és un obstacle important per afrontar els reptes d'una economia oberta i mundialitzada. El teixit industrial compta amb mitjanes i grans empreses competitives, però són poques en comparació amb el nostre entorn proper.

Atès que la realitat existent és la d'un teixit conformat majoritàriament per PIMES, a més de donar els passos necessaris per afavorir el seu creixement, seria positiu tenir com a referència inicial el *Mittelstand* alemany, un teixit de mitjanes empreses industrials que inverteixen en tecnologia, producte, procés i que són líders del seu mercat. És per això que les mesures que s'implementin han d'acabar formant un marc jurídic, fiscal, legal, financer, educatiu i administratiu, estable i favorable a l'activitat empresarial.

Davant d'aquest fet, seria convenient implementar les reformes necessàries que afavoreixin aquest increment de dimensió, actuant simultàniament en dues direccions: eliminació de traves al creixement de les empreses industrials i generació d'estímulos positius a la dimensió de les empreses industrials.

A. Eliminació de traves al creixement de les empreses industrials

Actualment, existeixen encara nombroses regulacions que actuen implícitament o explícitament com a limitadores de la dimensió empresarial al nostre país. Hem de treballar per eliminar les barreres que impedeixen incrementar significativament la mida de les PIMES, una de les poques fonts de creació d'ocupació a curt termini.

Unint voluntats, l'Administració i els agents socioeconòmics poden eliminar les traves actuals als processos de creixement i / o concentració de l'activitat industrial.

Fiscalitat

En futures reformes fiscals s'hauria de seguir treballant per passar de la penalització a la incentivació fiscal dels processos de concentració empresarial, incloent mesures que afavoreixin el finançament alternativa de la indústria i la capitalització de les empreses a través de reserves. Les deduccions en quota s'haurien de centrar en les inversions que generin més impacte i externalitats positives (per exemple: R + D + I, reducció d'emissions o fusió i adquisició d'empreses).

Entorn laboral

En matèria laboral són diverses les mesures que actuen com a barrera implícita al creixement més enllà dels treballadors (plans socials, comitès de seguretat i salut, comitès d'empresa, etc.). A elles caldria sumar l'efecte favorable que podria tenir una major llibertat en matèria de contractació, treball temporal, jornada parcial, etc.

Entorn legal

Igual que succeeix en l'àmbit laboral, hi ha certs llindars en l'àmbit legal que influeixen en el natural creixement de l'empresa, com és l'obligació de realitzar auditories a partir d'una facturació de 6 milions d'euros.

També en l'àmbit legal, però en un altre capítol, en l'actual crisi hem vist la complexitat dels processos concursals i les dificultats existents per treure l'activitat productiva endavant un cop l'empresa entra en situació concursal. S'hauria de reformar la Llei Concursal perquè sigui realment un mecanisme de segones oportunitats per mantenir l'activitat industrial. Aquest procés hauria d'incloure a les administracions d'Hisenda i de Seguretat Social, que haurien de ser més proactives en aquest manteniment de l'activitat.

B. Generació d'estímuls positius a la dimensió de les empreses industrials

Més enllà de les barreres identificades, caldria actuar també generant un clima de consens positiu cap al dimensionament industrial. Aquest clima comença, lògicament, pel finançament empresarial, però hauria de suportar-se sobre una àmplia difusió i una constant col·laboració publico-privada en pro de la dimensió empresarial.

Finançament i refinançament empresarial

En una economia global sempre hi ha inversors i liquiditat disposada a apostar per un bon projecte empresarial. Hauríem, doncs, de treballar per atreure aquests fons alternatius al tradicional crèdit bancari, que no tornarà al nivell de l'anterior dècada.

Les mesures legals haurien d'ajudar a la consolidació i expansió del finançament alternativa al crèdit bancari (Mercat Alternatiu Borsari, Business Angels, Private Equity, etc.).

Quant als ajuts públics, s'haurien de centrar en els projectes d'inversió i en crear un entorn favorable per a la creació i desenvolupament de les empreses innovadores que estan en fase d'investigació, que tingui especial sensibilitat a la retenció i atracció de talent.

A més, com a norma general els recursos públics haurien de respondre a prioritats, concentrant-se en projectes d'impacte i focalitzant-se en aquells sectors més dinàmics. Al País Basc o EUA s'ha demostrat exitós impulsar els sectors més dinàmics del seu teixit empresarial. La concentració de recursos sobre els sectors d'èxit estirarà posteriorment a la resta de sectors.

La Unió Europea, en el marc de la seva estratègia Europa 2020 així ho proposa. Concretament, a nivell regional, està ja en curs la reorientació de la política de cohesió que està obligant a cada regió a definir una especialització intel·ligent, coneguda amb el nom de RIS3 (Research and Innovation Smart Specialization Strategy).

En aquesta línia destaca l'exemple de Catalunya, ja aprovat per la Comissió Europea, on s'han identificat 7 àmbits sectorials en què es presenta avantatges competitius i en els quals es concentrarà el gruix dels recursos del finançament comunitari 2014-2020. Aquests àmbits són: Indústria alimentària, Indústries basades en el disseny, Mobilitat sostenible, Energia i recursos, Salut, Sistemes Industrials i Indústries de l'experiència.

Accions de sensibilització i conscienciació

Acompanyant les accions anteriors, financeres o de foment industrial, hauria d'anar un compromís de sensibilització per part de les empreses, els agents socials i els mitjans de comunicació en dos punts clau per al creixement empresarial:

- Professionalització de la gestió en les empreses de propietat familiar, ja que a més gestió professional, s'ha demostrat que hi ha més creixement.
- Actitud del govern i dels agents socials procliu a la dimensió empresarial, acompanyant els acords de fusió empresarial del màxim suport mediàtic i institucional.

La cooperació empresarial, una forma alternativa de guanyar dimensió

La política de clústers ofereix una via alternativa per guanyar dimensió a través de la cooperació i les aliances amb altres empreses. La suma de cooperació i competència permet que empreses que comparteixen activitat (automoció) o un mateix objectiu de mercat (productes infantils) puguin afrontar reptes d'innovació o internacionalització de forma més eficaç.

En aquest cas, també és important apostar per clústers que evitin el localisme i la simple recerca de suports públics, per passar a clústers amb una dimensió mínima (autonòmica o estatal), liderats per les empreses i amb ambició global.

Un àmbit final i imprescindible per a la indústria: la política energètica

No es podrà tenir una indústria competitiva i de dimensió de global si la política energètica i els preus de l'energia segueixen la senda dels últims anys. La política energètica s'ha de concebre com una acció a llarg termini que permeti garantir la seguretat i la qualitat del subministrament, l'eficiència energètica, que respecti el medi ambient i que ofereixi preus competitius. Per això, és fonamental aclarir el més ràpid possible les incerteses que pesen sobre el model energètic i sobre el preu de l'electricitat, ja que la indústria es fonamenta en inversions a llarg termini que necessiten normativa i costos estables.

Formació Professional Dual i Universitat

En l'àmbit industrial, la Formació Professional (FP) i les carreres tècniques incideixen de manera directa en l'avanç i competitivitat del sector.

L'FP a Europa s'ha convertit en una palanca de qualificació de la població activa i de l'ocupabilitat de les persones aturades. Es dona la paradoxa que, fins i tot en aquest període de crisi, la demanda d'aquests titulats és alta i que compten amb una baixa taxa d'atur. Al seu torn, està sent una bona plataforma de col·laboració públic-privada entre empreses i governs per donar resposta ràpida i òptima a les necessitats del teixit productiu.

Malgrat els avenços realitzats a Espanya, encara queda molt camí per recórrer en l'àmbit de la formació professional de qualitat.

L'estructura de nivell d'estudis de la població d'Espanya comparada amb altres països comunitaris, com Alemanya, és pràcticament inversa. A Espanya, hi ha una base de població molt àmplia amb estudis primaris i una franja de titulats superiors també molt àmplia. En canvi, els nivells d'educació secundària i FP són molt reduïts. El contrari succeeix a Alemanya, on la franja més àmplia es troba en el segment d'educació secundària, amb una proporció menor en els extrems inferior i superior. Traduït a nivell industrial, això significa major proporció de personal amb qualificacions properes a la realitat del teixit empresarial.

És per això que aquí apostem sense embuts pel model de formació dual alemany com a referència principal. L'ensenyament es realitza 1 o 2 dies a les escoles professionals i 3 o 4 en els centres de treball. De la mateixa manera, també els professors compaginen activitat docent amb etapes de desenvolupament de projectes en la indústria. S'ofereixen prop de 360 titulacions i un 60% dels joves alemanys entre 16 i 24 anys opten per aquest model. El govern federal dicta les directrius bàsiques del currículum, el govern regional el desenvolupa i finança els centres. Els municipis també poden finançar centres existents o crear-ne propis.

La indústria, a través de les Cambres, cofinança, coordina les pràctiques i és agent actiu en l'elaboració dels plans d'estudi.

L'excepció és que per implementar aquest model es necessiten grans empreses (com les que ja ho estan desenvolupant a Espanya: SEAT, Repsol, etc.) amb múscul i projectes suficients com per assumir aquesta implicació en la formació dels que seran els seus futurs treballadors . Això no fa sinó reafirmar les necessitats del primer punt d'aquest document encaminades a afavorir el creixement empresarial al nostre país.

El segon àmbit formatiu amb alta incidència en la indústria són les carreres universitàries tècniques. Les potències industrials ho són també perquè compten amb un bon planter d'enginyers locals. Per mantenir un nombre òptim de matriculats en aquest tipus de curses, caldria fer campanyes de sensibilització orientades a promoure aquestes vocacions.

En línia amb el proposat en matèria d'FP, cal promoure una major proximitat entre indústria i Universitat per dissenyar uns plans equilibrats entre teoria i pràctiques en les empreses, que incloguin a alumnes i professorat en aquesta mobilitat. No es tracta de fer un enfocament utilitarista o simplista de la Universitat, que ha de seguir tenint una clara vocació acadèmica en disciplines àmplies i diverses, sinó que s'estableixi una major connexió amb l'empresa en els plans d'estudi de les matèries més properes a l'activitat industrial, especialment l'enginyeria. Com més i millors titulats i doctorats hagi en aquests àmbits, més potencial tindrà la indústria espanyola en el futur.

Seguint la mateixa orientació, caldria considerar la millora de la governança de les universitats públiques, promovent la contractació laboral del professorat (basant-se mèrit i durant períodes avaluables), optimitzant el seu funcionament com a font generadora de coneixement útil i creant un entorn d'interrelació actiu amb l'entorn empresarial.

Finalment, i com a observació general, l'educació necessita, igual que la investigació o l'energia, un entorn legislatiu molt estable amb visió més enllà dels cicles electorals. Aquesta estabilitat és la millor senyal de qualitat i de compromís conjunt que es pot oferir com a país.

Coneixement útil aplicat a la indústria

Sense innovació no hi ha futur. No hi ha sectors obsolets si hi ha innovació. Si hi ha mitjans humans, materials i de coneixement hi haurà viabilitat.

Per primera vegada, comptem amb un ecosistema de centres tecnològics, centres de recerca i universitats amb capacitat per generar coneixement aplicable en la indústria i dur a terme projectes de recerca, desenvolupament i innovació de dimensió internacional. És un entorn d'innovació oberta on coneixement i projectes es poden traduir en patents i major capacitat competitiva internacional per a les empreses.

Aquests avanços han estat fruit d'anys d'esforç, especialment remarcable per part de les administracions públiques. Fins i tot sent conscients que perdurarà alguns anys més l'etapa d'austeritat en els recursos públics, caldria garantir la dotació pressupostària suficient per mantenir, i si és possible incrementar, la dotació de capital humà i la inversió generada pel sistema de recerca i innovació. Addicionalment, els eventuais esforços pressupostaris futurs haurien de dirigir a afavorir la capacitat d'absorció dels coneixements científics i tècnics de la indústria.

Aquest acostament entre Universitat, centres tecnològics i empreses ha d'estar clarament orientat a que l'increment de valor generat en l'empresa tingui repercussió social i econòmica, és a dir, que generi IVA i llocs de treball a mig termini.

Els centres tecnològics s'han de donar a conèixer de forma més activa en l'entorn empresarial, molt especialment entre les PIMES, que serien les més beneficiades de treballar en un entorn amb facilitat per trobar aliats i projectes de R + D que afavoreixin el seu creixement futur.

Igual que en el cas empresarial, els centres tecnològics també han de tenir la dimensió suficient per a ser capaços d'aportar de forma ràpida tecnologies noves, diverses i col·laterals per a les empreses. Les tecnologies que formen part del *core business* ja estan internalitzades en les empreses. Serveixi d'exemple el procés de concentració ràpida dels centres tecnològics existents que s'està realitzant actualment a Catalunya.

Pel que fa a mesures concretes de suport a la innovació industrial, s'haurien de mantenir i simplificar els incentius fiscals a R + D + I, ja que són un instrument útil i de liquiditat directa per a les empreses. En el camp legal, s'haurien de fomentar i enfortir els entorns d'inversió privada en aquelles tendències tecnològiques que marcaran la producció, l'exportació i la innovació en les pròximes dècades, com ara la indústria 4.0, l'ús de nous materials com el grafè o la manufactura additiva (cada vegada més estesa gràcies a la impressió 3D).

Com a norma general, en les actuacions públiques de finançament a la R + D + I s'hauria d'aplicar la mateixa filosofia que es defensava a nivell sectorial o de clústers. S'hauria d'optar per concentrar els escassos recursos actuals en projectes de suficient dimensió en lloc d'optar per repartir aquests entre una gran quantitat de projectes d'impacte menor.

Aquesta priorització dels recursos públics en projectes tractors hauria arrossegar els principals sectors industrials, generar ingressos fiscals (IVA) i llocs de treball, tal com va passar en el seu moment amb les convocatòries dels projectes CENIT del Ministeri d'Indústria i dels Nuclis Tecnològics de la Generalitat de Catalunya.

Els Documents per al Debat son elaborats per les persones que componen els diversos Grups de Treball del Cercle d'Economia, reflectint les seves consideracions i propostes personals, en línia amb les inquietuds de la Junta Directiva, i amb la voluntat d'afavorir un debat públic informat sobre les qüestions més rellevants de cada moment.